

Jak rozumět sekularismu

Takové jsou tedy základy toho, co nazývám „sekulární etikou“. Jsem si dobře vědom, že pro některé lidi, zvláště pro mé křesťanské a muslimské bratry a sestry, může být moje chápání pojmu „sekulární“ těžko přijatelné. Pro někoho už samotné toto slovo evokuje odpor, nebo dokonce otevřené nepřátelství vůči náboženství. Mohou si myslet, že tím, že používám právě toto slovo, obhajuji úplné vyloučení náboženství ze systému etiky, nebo dokonce ze všech sfér veřejného života. Tak tomu ale není. Ve svém porozumění slovu „sekulární“ jsem se inspiroval tím, jak je tento pojem běžně používán v Indii.

Moderní Indie má světskou ústavu a zakládá si na tom, že je to sekulární stát. V Indii slovo „sekulární“ nevyjadřuje nepřátelský vztah k náboženství nebo k věřícím lidem, naopak zahrnuje úctu a respekt vůči všem náboženstvím. Je také spojeno s přijímajícím a nestranným postojem vůči lidem bez náboženského vyznání.

Takovéto porozumění slovu „sekulární“, které v sobě spojuje vzájemnou toleranci a respekt ke všem náboženským vyznáním, ale i k těm, kdo žádnou víru nevyznávají, vychází ze specifického historického a kulturního dědictví Indie. Myslím, že podobně i západní chápání pojmu vychází zase z kontextu evropských dějin. Nejsem historik, a zajisté ani odborník na téma sekularismu, ale řekl bych, že s rychlým rozvojem vědy došlo v Evropě k posunu k větší racionalitě. A tato racionalita, mezi jiným, zahrnovala i odmítnutí všeho, co bylo považováno za přežitky pověřené minulosti. Pro mnohé radikální myslitele od osvícenství do dnešních dnů racionalistický postoj znamenal odmítnutí náboženské víry. Dobrým příkladem tohoto protináboženského postoje je velká francouzská revoluce, která vyjádřila mnohé z nových idejí evropského osvícenství. Odmítnutí náboženství samozřejmě mělo i výrazný sociální aspekt. Náboženství bylo

považováno za konzervativní, svázané tradicemi, těsně spojené se starým režimem a jeho selháními. Právě kvůli tomuto historickému dědictví mnoho vlivných myslitelů a reformátorů západního světa po víc než dvě stě let nahlíželo na náboženství ne jako na cestu k osvobození člověka, ale jako na překážku na cestě pokroku. Marxismus, jedna z nejmocnějších sekulárních ideologií 20. století, dokonce náboženství považoval za „opium lidstva“. S tragickými důsledky, když komunistické režimy násilně potlačovaly náboženskou víru v mnoha částech světa.

Řekl bych, že právě vlivem těchto dějinných kořenů je na Západě myšlenka sekularismu často považovaná za nepřátelskou vůči náboženství. Sekularismus a náboženství vystupují jako dvě protikladné a vzájemně neslučitelné pozice, mezi vyznavači obou směrů panuje značná podezřivost a nepřátelství.

Nemyslím si, že náboženství je překážka na cestě k rozvoji člověka, ale na druhé straně rozumím tomu, z čeho některé protináboženské postoje v daném historickém kontextu vycházejí. Historie nás učí nepříjemnou pravdu, že všechny náboženské instituce a přívrženci všech náboženství se v určité fázi dějin podíleli na vykořisťování druhých. Náboženství bylo využíváno jako prostředek k agresi a útlaku. To platí dokonce i pro buddhismus s jeho naukou o nenásilí.

Když jsou tedy negativní postoje vůči náboženství, ať již v západních zemích nebo kdekoli jinde, motivovány usilováním o spravedlnost, zaslouží si úctu. Dá se dokonce říct, že ti, kdo poukazují na pokrytectví přívrženců některých náboženství pošlapávajících etické principy, které sami proklamují, a kdo bojují proti bezpráví páchanému náboženskými institucemi a jejich představiteli, těmto náboženským tradicím ve skutečnosti pomáhají. U takové kritiky je ale důležité rozlišit, jestli se vztahuje k danému náboženství jako takovému, nebo k *institucím* tohoto náboženství, což jsou dvě různé věci. Podle mne není pojem sociální spravedlnost v žádném případě v protikladu k základům